

CANCELL:
MARTIS B:
. 1.7 17:.

00 Da

20

DISSERTATIONEM PRIOREM

DE

LAMINIS

ET PRÆPRIMIS

DE

LAMINIS STANNO
INDUCTIS

INDULGENTE

AMPLISSIMA FACULTATE
PHILOSOPH. LIPSIENSI

EXHIBET

PRÆSES

M. IOH. IACOBUS Gottschaldt,

EYBENSTOK. MISNIC,

RESPONDENTE

George Lincke / CROSNA-SILES.

DIE XXXI. DECEMBR. MDCCXI.

LIPSIÆ,

Literis BRANDENBURGERIANIS.

DISSERTATIONEM PROLEPTICAM

LAMINIS

DE

LAMINIS STANNO

INDUCTIS

AMPLISSIMA FACULTATE

THEOLOGICA

EXHIBET

P. K. A. S. S. E. S.

M. JOH. JACOBUS GÖTTSCHELOW

PROFESSOR M. S. S. I. C. I.

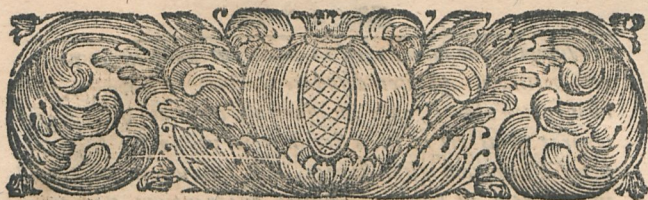
RESPONDIT

GEORG. BINDER

DEI XXVI. DECEMBER. MDCCCLXII.

LEIPZIG

LEIPZIGER UNIVERSITÄT

PRÆFATIO.

Presentem, quam conspicias, Lector Benevole, materiam exponentes, variis simul iudiciis nos expositos esse novimus, isto utilitatem, hoc soliditatem tractationis hujus desiderante. Ast prius adeo non curamus, ut potius quicquam de illo, utilitate scilicet addere erubescamus. Usus enim laminarum adeo frequens est necessarius est, ut istis vix ac ne vix quidem carere possimus. Arguere ergo te possunt, innumera, quas adspicias, res et lamina confectus inscitta, si istius notitia prorsus temet fugiat; quin et atramentarium tuum, (si quod ex ista materia compactum habes) ex quo orbi literario doctissima quaque communicas, pennam hic sistere jubebit, si istud contemplanis deprehensam tuam notitiam, alioquin versatissimam, videbis. Probe quidem novi, neminem hactenus laminarum vel aurearum, vel argentearum, vel ferrearum expositionem suscepisse, quare et ego rem plane obscuram et absconditam latebris suis tenebrosis eruere primum non sustinebam, ne forsitan elaboratione soliditatem desiderare possit solidior, sed penitus rem mecum perpendens, gratulabar tandem mihi, si rei adeo obscuræ lucem quandam accendere posssem. Præterquam enim quod materia ista mihi jam a pueris nota, siquidem B. Parens fabricas laminarum per multos annos curavit, Fraterque meus charissimus istas aâbuc tuetur, nulli tamen insuper

per sumptui aut labori parsi ut puriorem mihi istius pararem notitiam. Ast licet desudarem omniaque moderem, parum tamen aberat, quin incassum abirem, nam quis est, qui ignorat istius rei in libris sterilitatem vastamque solitudinem? Neutiquam igitur stupeas, L. B. citationem auctorum in hanc rem, ut videtur, minime quadrantium, nam cum neminem, ut dictum, qui rem vel superficiali tantum labore delineaverit, habuerim obviam, corrafi varia ex variis, Cæterum si Tibi, L. B. aliquid succurrat, preprimis de laminis stanno inductis, communices queso eadem nobiscum, ut posteriori disputationi inferere valeamus, nec ingratos nos experieris.

PRÆLIMINARIA.

§. I.

DE nomine laminarum itaque solliciti observamus istud etiam scribi & efferi *Lamna* juxta Horat. L. II. Od. 2: & Epist. XV. L. I. accedens hoc modo propius ad suum derivatum Græcis mutuatum sc. λάμνα, quod denotat lamellam. Nomina, quibus Hebræi, Angli, Gallique vocem hanc exprimunt, brevitatibus ergo sicco transimus pede.

§. II.

Sive igitur lamnam sive laminam dicas utrinque varias deprehendes hujus vocis significationes. Lamna enim dicitur simul species Canis marini, v. Bocharti Hierozoic. P. II. de Ceto Jonæ Lib. V. C. 12. Lamina vocatur quoque auricula, vid. Arnobium adversus Gentes L. II. Laminæ nomine venit porro putamen istud, quod in nuce discriminat partes nuclei. Laminam appellant Medici partem inferiorem & exteriorem cranii. Pronunciatur & de folio auri vel argenti. In hunc sensum verbum istud rapuisse videtur Plinius L. 21. C. 2. in Hist. Nat. Sed quemadmodum hæc Plinii in defectu, sic Buddæi verba in excessu peccare videntur, nam iste in Physica sua C. 3. §. 17. de metallis laminam crassum ferri pondus nominat. Sed chalybs non e laminis, sed e crasso ferri frusto
non

non unquam formatur. Laminæ appellationem accipit etiam lorica, v. Glossarium Card. du Fresne, & Grævium Tom. 10. Antiquit. Lamina porro audit lignum ad formam laminæ scissum & formatum, v. Plinius Lib. XV. Cap. 43. Nominē laminæ denique insignitur instrumentum, quod in venis durissimis exciscendis adhibetur, v. Agricola. de Re metallica L. 6. Vitrum etiam laminarum figuram habens dicitur lamina, v. Salmast. in Plin.

§. III.

Ignosceas L. B. , quod verborum allegationibus ex Autoribus citatis prorsus abstineam , nam facillime ista describere, paginasque nonnullas iisdem oblinere potuissē, sed mihi neutiquam in animo est , Tibi fumum bracteataque quasi verba vendere vel obrudere.

§. IV.

Istud verò quod Veteres Laminam nuncuparunt, insimul etiam vocarunt Bratteam, Bracteā, Bratteum, Blatteum, hinc Bractearius, Bratteator &c. vid. Glossar. Card. du Fresne. Litigant vero inter semet, an Bractea ἀπὸ τῆς βράχων vel βράχων descendat. In notis ad Hist. August. non ἀπὸ τῆς βράχων, sed ἀπὸ τῆς βράχων derivatur. Contrariam sententiam vide in Grævii Antiquitatibus Tom. 9. ubi Bractea a βράχων dicitur, quod est ἤχων crepitare. Hos vero hac via conciliare posse puto: si bractea significet folium auri ad summam tenuitatem deductum, uti in notis ad Hist. August. sumitur, ut & apud Rosinum in Antiquit. derivatio ἀπὸ τῆς βράχων huc quadrare melius videtur; si vero significet partem metalli in latitudinem deductam, ita ut ob tenuitatem incurvationi non adeo resistat & observes enim quod licet bracteam a lamina diversum quid esse invenias, multoties) tamen cum ista convenire & vice versa laminam cum bractea planior derivatio sit ἀπὸ τῆς βράχων strepo, sono. Talem bracteam intelligit sine dubio Martialis Lib. VIII. Epigram. 33. nam etsi illam sputum nominat, quin imo licet nebulam dixerit in eodem epigrammate, non tamen folium auri, sed potius proprie laminam intelligit joco ista nomina phialæ

imponens. Quid vero Excellens Agricola Lib. VI. de Remetallica per bracteas sibi velit, non satis intelligo, inque longe alium sensum e contra vertit Lib. VIII. de natura fossilium. Quod ad duplicem nominis rationem attinet, quam ab eruditis illi vindicari dixi, malim in universum acquiescere in eorum sententia, qui a *βραχαιον* derivant. Ita sentit etiam Beermannus in Originibus linguæ latinæ p. 300. qui illud *βραχαιον* confert cum Hebr. *כרס*. Breviter & concise cuncta persequens prolixiori onomatologia in præsentiarum supersedeo religioni mihi ducens adductione derivatorum, quæ in Lexicis passim occurrunt, & Tibi L.B. & mihi molestiam creare. Conjungo itaque cum his

PARTEM GENERALEM DE LAMINIS.

§. I.

Priusquam longius progredi licet, præmittenda est omnino laminarum definitio, quæ hoc verborum habitu vestitur. Lamina in genere est frustum metalli in latitudinem ad flexibilitatem usque deductum variis usibus destinatum. Objicis forsitan, quod laminæ etiam reperiantur atque appellentur, quæ hanc definitionem non ingredi possunt, e. g. illæ, quarum mentio fit in Hist. August. p. 550. de Aureliano, sed observes velim has non proprie, sed improprie Autores ita appellare.

§. II.

Non vero sine ratione dixi, quod sit frustum metalli. Placet enim hic in genere adhibere vocem metalli, quia variæ species metalli varias gignunt laminarum species. Offendes enim laminas aureas, argenteas, æneas &c. sed aureæ ut nobilissimæ primo loco nunc mihi merito enumerandæ sunt. Origo istarum vel cæterarum perobscura est & incerta. Hoc tamen certo certius est, earum usum jam per tres millenarios superiori memoria invaluisse, nam earum mentionem injicit Mo.

Moses Exod. 28. v. 36. quod quidem B. Lucherus vertit *Stirnband* / in fonte vero reperitur *שֵׁט* sicut & idem e contrario I. Reg. VI. v. 30. vocem *Blech* adhibet, quam tamen in Hebraico textu non reperies. Nunc quidem usum cognoscendi cupidum ad literas sacras ablegare possem, in quibus luculenter descriptus est. Compendium tamen hic faciam allegando praecipua: Usus scilicet vel fuit sacer, vel profanus. De usu sacro vide Exod. XXVIII, 36. Id. Polydorum Virgil. Lib. IV. C. 5. dicens; Ultimum vestiebatur lamina aurea Pontifex, nec cuiquam ista uti integrum est. Confer. I. Reg. VI, 30. ubi etiam usus sacer observatur. Fuit vero usus iste etiam Profanus, v. Es. III, 19. scilicet ornatus muliebris, qualis etiam se exerit in nummis, v. Joh. Christoph. Olearii Curiose *Münz- & Wissenschafft* p. 37.

§. III.

Præter aureas vero argentæ etiam laminæ notæ sunt ex II. Reg. XVIII. vers. 15. & 16. ut & Jer. X, 9. ubi vocantur argentum extensum, vid. & Svetonium in Calig. C. 2. adde Joberti scientiam Numismatum, ubi dicitur, quod jam in Augusti Triumviratu coeperit fraus, qua æ tenui argenti bractea obductum fuerit. Sic & Alexander ab Alexandro refert Lib. IV. Gen. Dierum frustum abscissum laminæ monetæ vicem sustinuisse. Ex quibus omnibus patet, quod lamina argentea omnino nota fuerit. Admirationem itaque non parvam excitant verba in notis ad Hist. Aug. p. m. 550. ubi dicitur: Argentearum Bractearum nemo meminit.

§. IV.

At neque æneæ sive æreæ Veterum effugiebant notitiam, Ita docet ex Polybio Grævius in Antiquit. Tom. X. Plerique inquam æream laminam duodecim digitorum ab omni parte eam pectori apponunt & vocant pectorale. Licet fatendum, quod hic improprius sensus vocis laminæ locum habeat, accuratius rem attigit idem celeberrimus Grævius Tom. III. in quo differit, quod Gregorius III. laminis æreis tectum aperuerit, inque eodem Tomo dicitur æs Coronarium, quod ad Coronas
ef-

efficiendas idoneum est & in laminas tenuatur. *Ænearum* mentionem injicit & *Script. Sacr. Numer. XVI. vers. 38.* ubi פחיי רקיע expansiones laminarum dicuntur.

§. V.

Æreas excipiunt nunc laminæ *Plumbeæ*, quibus præfertim *ædes* teguntur, quale rectum habet nobile palatium *Patavinum*, *Aquisgrani templum sanctæ Mariæ*, templum *Spirense* & multa alia loca: vide *Agric. de natura fossilium Lib. VII. p. m. 645.* Singularis plane usus laminarum *plumbearum* observatus fuit in *athletis*, illi enim easdem adhibebant noctu renumque loca iisdem contegebant, ne qua forsitan somniantes nocturna fallacia delusi vires per effluxum seminis minuerent, v. *Tom. 9. Grævii, ut & Gronovium in notis ad Lib. XVI. Plin. Hist. Nat.* Nescio igitur, quomodo accuratissimus *Salmasius ad Hist. Aug. Plumbearum inventionem* recentiori ævo tribuere potuit.

§. VI.

His denique si addas adhuc *orichalceas laminas*, quæ quidem, ut cum *Salmasio ad eundem locum* existimamus, recentiori sæculo suam debent originem, si adhuc has addis, inquam, habebis laminarum species, quæ cum nostra definitione coincidunt, sed restant adhuc aliæ species laminarum enumerandæ.

§. VII.

Dantur enim etiam laminæ vitreæ, quæ gypso committuntur, v. not. *Salmasii ad Plin. Plinius in super longe diversam laminarum speciem inducit ex ligno confectum Lib. 16. C. 43. Hist. Nat.* inquit, secutus in laminas pertenuis. Licetque mihi *Cupreæ laminæ* etiam cognita sint, attamen ex libris de istis nil haurire potui. Conjecturam interim non adeo infirmam de laminis cupreis addam, quod scilicet per laminas æreas cupreæ intelligi possint. Nitore testimonio *Matthesii in Sarepta Conc. 7. asserentis: Das mercket ihr Bergleute/wo ihr in der teutschen Bibel vom Erß lesset/ da redet die Schrift vom rothen Kupffer.* Hæc fere fuere, quæ de laminis memoratu digna duximus, ne itaque ista longius nos ab instituto nostro avertant, finem generalioribus imponentes progredimur ad

P.A.R.

PARTEM SPECIALEM

Sc.

D E

LAMINIS FERREIS STAN-
NO INDUCTIS.

§. I.

Ordine nunc cuncta persequentes in scenam producimus definitionem laminarum istarum, cujus hæc erit ratio. Lamina ferrea stanno inducta est pars ferri in latitudinem & longitudinem & ad flexibilitatem usq; deducta, præviisque actionibus præparatoriis stanno liquato superinducta. Ne mireris, cur iterum ad flexibilitatem usque adjecerim : nam dantur equidem aliæ ferreæ laminæ, quas vocant *Sturghblech* ad quas definitio non quadrare videtur, sed istæ non stannoinclinuntur, & de his differet posterior disputatio. Nunc

§. II.

Materiam ex qua accuratiori iætuebimur oculo. Sed hæc ipsa moliens ad duas res explicandas me adactum cognosco. Enodandum scil. mihi est, quid sint laminæ ferreæ (ubi occurrit earum origo, causa efficiens, Modus fabricandi, Locus & usus) & postea quid sint laminæ stanno inductæ. Dum vero ad priora deducenda me accingo, ignoscas precor, B. L. si iudicio tuo nimis late evager, nam si oculum unum in laminarum ferrearum originem intendo, necesse est, ut etiam insimul alterum in originem ferri, ex quo conficiuntur, conjiciam: Licet vero mihi varias sententias brevissimis lineolis uno paragrapho comprehendere & in altero meam qualemcunque *è prælopietiv* addere

§. III.

Sed quanta eheu sententiarum varietas ! Bochartus Geogr. Lib. III. diversis in locis ex Ammiano, Arriano, Callimacho, Xenophonte, Pomponio Mela, Dionysio &c. asserit

B

Cha-

Chalybes primos fuisse, qui ferrum tractaverint. Plinius (ex quo & simul ex notis ejus, quas viri doctissimi texerunt, compendii gratia hæc addo) dicit: *Ærariam fabricam alii chalybibus, alii cyclopibus tribuunt. Ferri fundendi modum Theodorum Samium invenisse ex Pausania constat: Idæi Dactyli ferrum primum fabricati sunt. Ex ferro Telchines primi varia fecerunt, Georgius Caspar Kirchmayerus, Prof. P. Academiæ Wittenbergensis olim celeberrimus, in disputatione de Metallo metamorphosi 1693. habita Adamum inventorem dicit, alii Tubalcainum sive Vulcanum (quem multi doctissimorum nominis allusioni inhærentes pro uno venditant, e. g. Borrichius, Vossius &c. quod ipsum tamen laudatus Kirchmaierus in citata disp. negat) inventorem statuit, & sic porro. En igitur sententiarum cumulum!*

§. IV.

Expetis forsitan ut unamquamque nunc ordine exâmini subiiciamus & quæ forsitan cum altera coincidat, vel quomodo inter se conciliari possint, monstremus; sed extra oleas, sine dubio hæc examinando evagaremur: hinc tantummodo, ut veram indagemus, elaborabimus. Adamum itaque esse recte cum laudato Kirchmaiero inventorem ferri reputo, quoniam vero celeberrimus vir probationes hujus enunciationis, brevitate forsitan gratia, non adjunxit quasdam, in medium nunc proferam. Magnum vero pondus hujus sententiæ accedit, si & ista firmo stant talo, quæ Auctor *der Curiösen Nachricht von Erfindungen und Erfindern* sub voce *Berg Knapp* memoriæ prodidit sc. Adamum & Evam confedisse post lapsum circa montem Libanum, ferrum inde eruisse cultrosque ex isto ad pecora, quæ immolanda erant, macianda præparasse: Sed unde hæc Auctor hausserit, non indicat. Cum igitur constet sacrificia DEo exhibita fuisse ante Tubalcainum, qui Pater vulgo ferri creditur; istorum vero maciatio sine cultro & ferro tunc temporis non facile admittenda est, certe magnum probabilitatis speciem præ se fert, quod Adamus Auctor & inventor fuerit ferri. Qui insuper pensitat, quod in agricultura, quam adamavit Cain, & res pecuaria, cui præfuit

fuit Abel, sine ferri auxilio haud facile concipi possint, non probabilem sed veram pronuntiabit esse sententiam. Quinimo num quis ædificationem urbis a Caino factam excluso ferro sibi persuadere poterit? Sed hæc, objicies, S. C. Sacrae *divi Davia* sunt, utpote quæ Tubalcaïnum Principem omnium ferrum elaborantium appellat, Gen. IV, 22. Sed scias velim fallam esse interpretationem & versionis Germanicæ & Textus Hebraici, nam eo ipso, quod vocatur *Meister* non tam inventio, quam potius exactissima elaboratio & politio indigitatur, verbumque Hebr. *מֵשֶׁרֶת* quod Ben Melech vertit *מֵשֶׁרֶת* neutiquam inventionem sed informationem prodiit, ad stipulatur huic sententiæ ex omni parte Guffetius in Comment. Ling. Hebr.

§. V.

Trahit itaque ferrum originem suam ab origine Mundi sine dubio, sc. ab Adamo (an immediate a DEo ut Bezaleel & Ahaliab edoctus fuerit, intactum relinquo) quo cognito in orbem redibimus originem laminarum ex isto ferro fabricatarum diligentius examinaturi. Quid vero obstat, quo minus istarum auctorem Tubalcaïnum dicamus. Nam ex deductione dicti Gen. IV, 22. satis patet, quod non tam inventor, quam Magister ferri & rerum, quæ ex ferro conficiuntur, vocitandus sit. Probe equidem recordeor, quod in Scr. Sacra laminarum ferrearum, ferrearum inquam, nulla fiat mentio, nisi quod Ezech. IV, 3. de sartagine ferrea, quæ ex laminis ferreis fabricatæ sunt, quædam inspergantur, & Jos. XVII, 16. currus ferrei, i. e. falcati, juxta Bonfrerium, sed a silentio Script. S. ad non existentiam rei hic non valet consequentia: Genuinæ potius interpretationi dicti supra citati in hærentes non facile recedere possumus ab hac sententia.

§. VI.

Materia ex qua laminarum ex parte sc. quoad ferrum deducta origineq; earum, in quantum licuit, cognita, Causa illarum efficiens sese nobis offert, quam partim Dominus officinæ Ferrariæ, partim Fabri ipsi subjecti constituunt. Quod priores sc. dominos officinæ attinet, satis nobilem, & si fabulis adjungenda fides, prorsus Deum Eræcessorem agnoscunt. Nam de Vul-

cano dicitur, quod officinam suam in montis Ætnæ cavernis habuerit, cujus famuli fuerint Brontes, Steropes, Pyracmon, v. Natal. Com. Myth. Lib. II. Posteriores sc. servi audiunt stricissimè Bractearii vel *παραλεγοί* ut L. I. C. de Excus. Artif. L. 10. nominat. Si hos, qui ferreas conficiunt laminas discernis ab iis, qui ferreas stanno inducunt, quod quidem omnino fieri debet, coincidunt ferre cum fabris, quos ferrarios vocant, de quibus Pomponius Mela dicit, quod istis olim in lusu risuque summum Bonum fuerit. Strabo istos appellat bellicosos Lib. II. & XII. De vestitu eorum satis mirabili sc. indusio cum succinctorio coriaceo nil amplius addam, quadrat vero in istos illud Maronis :

*Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro
Brontesque, Steropesque & nudus membra Pyracmon,*
§. VII.

Modus, quomodo formantur laminæ ferreæ, ex definitione quidem aliquomodo patet, operæ tamen pretium exillimo, planiorem de iis suppeditare descriptionem: Terra sc. sive lapide ferrario fornaci magnæ (*hohen Ofen*) immisso & excocto ferrum extitit rude & crudum (*Rauh Eisen*) hoc ferrum, quod formam prismatis habet & simul (*eine Gans*) appellatur igni purgatorio (*frisch Feuer*) subjicitur, in quo recrementa illius separantur. Forrum hoc purgatum rursus in ignem, in quo ad laminas aptatur (*Blech: Feuer*) inque longitudinem extensum tantum, quantum uni laminæ sufficere videtur, abscinditur. Tunc rursus huic igni subjectum ignitumque rediditum dimidiatim aptatur, quod dicitur *Uhr wehlen*: hæc dimidiatim aptatæ laminæ mixto cuidam ex aqua & luto, quod dicitur *Hahnen: Brey* immerguntur, ne cohæreant invicem, hoc factò rursus igni traduntur & in laminas extenduntur. Hoc modo laminæ nunc aptatæ superficialiter tantum amputantur inque officium bracteariorum deferuntur. Sic habes L. B. modum conficiendi, quod laminas ferreas attinet, stricim delineatum cum ampliora superflua hoc loco reputarem.

§. VIII.

Modo nunc exposito ad locum, ubi scil. laminæ ferreæ for-

formantur, progredimur. Locus dicitur officina ferri vel officina laminarum, Germ. Hammer-Werck/in genere vel specialius *Wsch-Hammer*. Hic tamen observes velim, quod longe aliud quid sit fabrica ferri, late & stricte sumta: nam fabricam ferri stricte sic dictam, quæ hujus loci non est, possidet quilibet faber, qui soleas ferreas unguis equorum aptat rotasque ferro clavis infixis circumdat, sed est iste minorum gentium: Sermo vero noster respicit officinam ferrariæ & laminarum longe excellentioris gradus. Est scilicet locus pago non dissimilis, & ob ædificiorum & ob hominum multitudinem, privilegiis singularibus instructus, jurisdictione inferiore gaudens. Intrinsicum vero ejus statum non vividiori tibi adumbrare possum colore quam si versibus Poetæ L. 8. istum describam

- - *validique incudibus ictus*

*Auditi referunt gemitus striduntque cavernis
Stricturæ Chalybum & fornacibus ignis anhelat
Vulcani domus - - -*

Velut Diodorus Siculus excusionem auri describit Lib. III. Huic operi qui præsumunt, magna hominum copia utuntur, qui absque ulla intermissione die nocteque operantur. An officinæ hæc cum officinis, quas commemorat Plinius Nat. Hist. L. II. C. 56. & Agricola Lib. VII. fossilium conveniant, addubitari non debet, si specialissima quæque in applicatione omittuntur.

§. IX.

Non est L. B. quod omnia nunc loca in medium producant, in quibus laminæ ferreæ conficiuntur, nam earum multitudo ad chartam quidem explendam, non tamen ad desiderium tuum implendum sufficere posset. Nam omnibus ferme in locis, in quibus ferrum funditur & tunditur formari (si non actu formantur) possent, si sumptus permitterent. Cæterum identidem recorderis velim, quod longe alia ratio ferrearum, quam stanno inductarum detur.

§. X.

Figura laminarumstrarum est quadrata, differt tamen
B 3 lati-

latitudine & crassitudine pro diversitate appellationis. Ne interim Tibi scandalo sit figura laminarum ferrearum quam Agricola Lib. VI. p. m. 645. ob oculos sistit cave. Nam ego quidem quid per istas laminas velit, nondum satis assequi possum.

§. XI.

Nil, ut arbitror, restat, quam ut laminarum ferrearum usum nunc evolvam. Usus vero laminarum istarum vel consideratur, qualis fuerit apud veteres, vel qualis sit apud nos. Quod priorem concernit, tenendum est, quod apud veteres laminarum ferrearum usus valde execrandus fuerit. Adhibebantur enim ista ad Christianos cruciandos, ita ut prius ignitæ redderentur, vid. in Græv. Antiquit. Tom. VII. & Korthold. Eccles. Hist. ut & Gronov. p. 369p. Melior vero usus obtinebat in iis, quibus laminæ hæc inserviebant ad protegenda corpora a venenatis serpentibus, v. Godescalci Stewechii notas in Arnob. p. m. 66. nec minoris utilitatis erant istæ laminæ ferreæ, quibus protegebant corpora sua ab hostibus, v. Card. du Fresne sub voce *lamina*. An inter laminas in genere metallorum dictas a Madero l. c. in quibus rerum memorabilia sculpebantur & consignabantur ferrea insimul referendæ sint, ambigo, cum istæ minus aptæ sint propter ferruginem, cui expositæ sunt ad memoriam rerum in seros posteros transplantandam. Usus vero nostrarum laminarum tam multiplex tamque varius est, ut mihi istum enumerato prius verba quam res deessent.

§. XII.

Adjicienda denique mihi essent variæ laminarum istarum species, sed non sine ratione istas posteriori disputationi, in qua insimul species laminarum stanno illitarum enumerandæ sunt, reservaturus, in hac omitto. Nam quemadmodum istæ in commercio, sic & in disputatione cohæreant, necesse est; quo primo intuitu omnes species laminarum dignoscere possis; Præsertim cum me inenucleandis laminarum ferrearum circumstantiis longius, quam quidem animus fuit progressum esse sentiam. Ad alteram igitur partem compositionis hujus me confero scilicet ad stannum; sunt enim laminæ stanno illitæ. In hujus explicatione itaque rursus de stanno quædam præmittam, & deinde

d e

de laminarum Causam efficientem, Modum conficiendi, finem & usum, originem, species, figuram, locumque, in quo formatur, subjungam.

§. XIII.

Circa stannum vero, quo inducuntur laminæ ferreæ, varia possent ventilari, sed ne limites transcendamus in compendium mittamus omnia. Ante omnia vero origo illius investiganda est cum sine cognita origine stanni & origo laminarum stanno inductarum nequitiam cognosci possit. Sed de oleo, quod & hujus origo magnis sit involuta tenebris. Hoc interim certum est, & ex script. S. patet, quod stannum antiquissimis etiam cognitum fuerit populis: sic jam mentio stanni sic Num. XXXI, 22. Aristoteles de mirab. audit. etiam stanni mentionem injicit *ἡ παραμυνομένη αὐτῶ κασιτέρη*. Græciæ & præprimis Syracusis olim jam stannum ejusque usum innotuisse constat ex Alexandro ab Alexandro p. 1059. nam Dionysius ex stanno conflavit nummos. Nec Romanis stannum ignotum erat, sed vario accomodabant usui, nam sic de sua jam ætate loquitur Plinius Lib. XXXIV. C. 17. Stannum illitum æneis vasis, saporem gratiorem facit & compescit æruginis virus &c. En hic exemplum de stanno inducto! sed de hoc infra. Interea tamen asseverare audeo, quod Romanorum in terra stannum non fossum fuerit, vel saltem non magna copia. Nam Bochartus in Geogr. dicit e Britannia stannum per Gallos ferrebat ad Venetos, conf. Plin. Lib. VII. C. 36. Patet itaque hoc modo & locus, in quo stannum gignitur sc. in Anglia præprimis, non tamen exclusa Germania & præsertim Saxonia, quod notissimum de ista. vid. Bochart. l. c. ubi *στραωνική* dicitur *ברת אנה* Syrice quasi ager stanni vel plumbi, ut ipse explicat, v. Joh. Chamberlayne in present state of Great Britain.

§. XIV.

Lubentissime nunc meo de stanno discursui finem impo-
siturus meque ad laminas ipsas collaturus essem, sed necessa-
rio mihi denominandum est, quale stannum sit, quo laminæ
inducuntur, nam varix dantur ejusdem species satisque ob-
scuræ in libris enumeratæ sunt. Tentabo itaque, an clariori-
bus

bus verbis Tibi istas exprimere valeam. Si vero de obscuritate dubitas, evolvas modo Christoph. Encelium de re metallica Lib. I. Oedipus sane hic non sufficit, dolendumque tantummodo, quod titulo Uucsfenbrenner eos insigniat, qui dissentiunt, quem quidem titulum quilibet, cum istum non intelligat, facile reportare poterit. Verba ejus satis ampla ampliora mihi videntur, quam ut adducam, adeoque Lectorem illuc remitto. Longe clarius totam rem Agric. de Nat. Fossil. Lib. VII. proposuit. Plumbi, inquit, tria sunt genera, unum candidum, alterum cinereum, tertium nigrum, plura vide ibidem. Cinereum vocat id, quod nos Bisemutum vocamus. Nigrum quod nos plumbum absolute dicimus, & candidum denique, quod nobis stannum audit. Notari tamen hic meretur per vocem stanni, Et. l. 25. ut Piscator non incongrue explicat simulationem indigitarum; nam similis est splendore argento. Huc inclinare videntur, qui dicunt, quod *κασσίτερον* à *κασσα*, meretrix, originem trahat, videtur enim argentum, nec est, & meretrix videtur virgo, nec est.

§. XV.

Aggredienda nunc est tractatio ipsa de laminis stanno inductis, sed ecce finienda eadem nunc tota, nilque nisi præcognita quædam de iisdem, quæ tamen maxime necessaria fuerunt, exhibere potui. Vides equidem, L. B. brevissime a me cuncta proposita esse, sed licet brevitati maxime deditus fuerim, præter opinionem tamen paginae rebus ad hanc materiam cognoscendam necessariis refertæ, me a commemoratione specierum causæ efficientis, originis &c. hac vice excludunt. Reservanda itaque sunt Disputationi Posteriori, cui etiam, si quid in hac commissum, atque mihi indicatum fuerit, (quod a Temet L. B. obnixè efflagito) inserere non gravabor.

Tantum hac vice.

COROLLARIA.

I. Sensus non quinque sed unus datur. II. Animam esse in toto corpore & totam in qualibet parte, rationi videtur contrarium. III. Animalia neutiquam sunt machinæ. IV. Agitatio mentis incorporea non potest concipi, v. *Σιδηρόζυλον* non potest esse in intellectu objective.

99 A 6989

ULB Halle
002 824 795

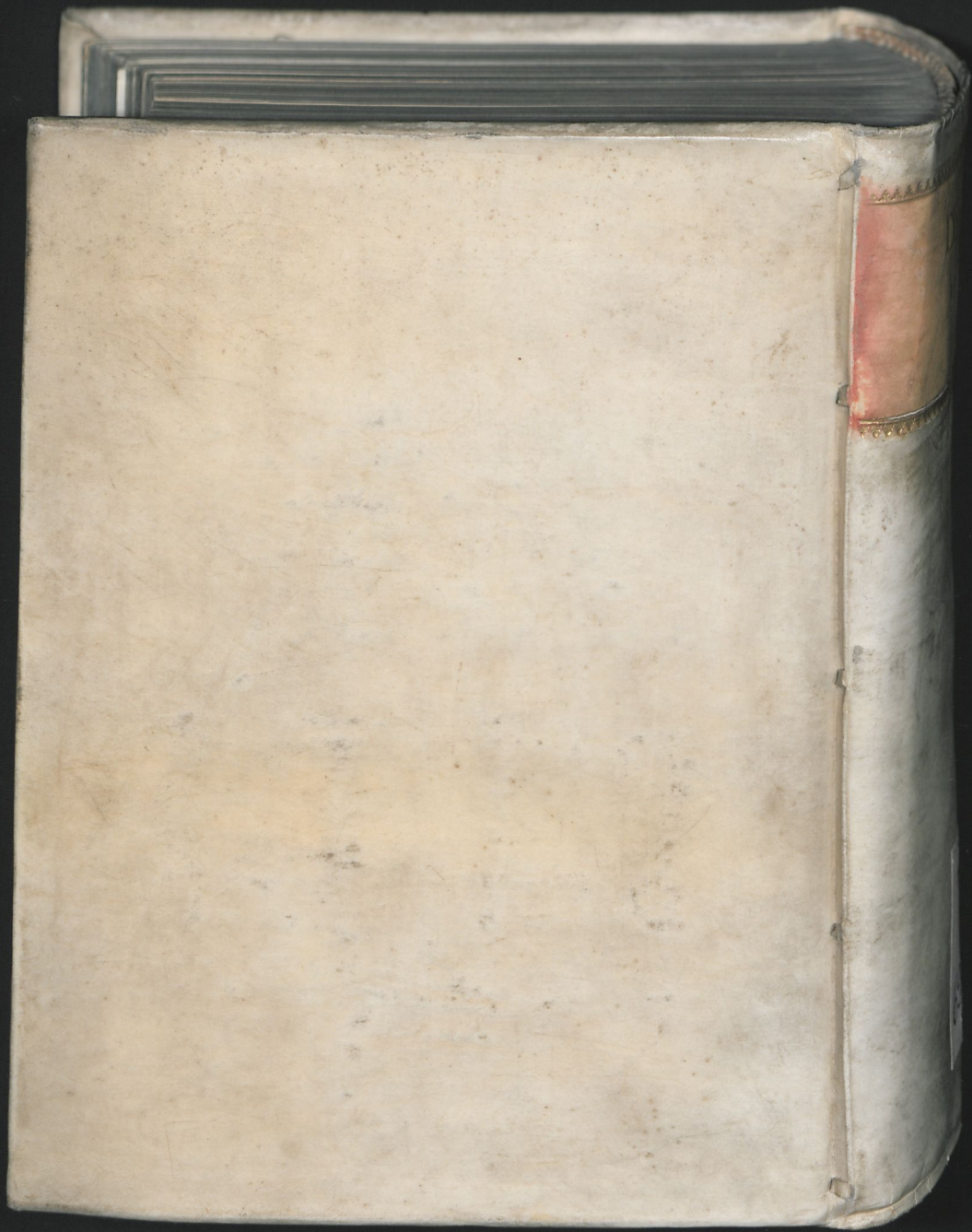
3

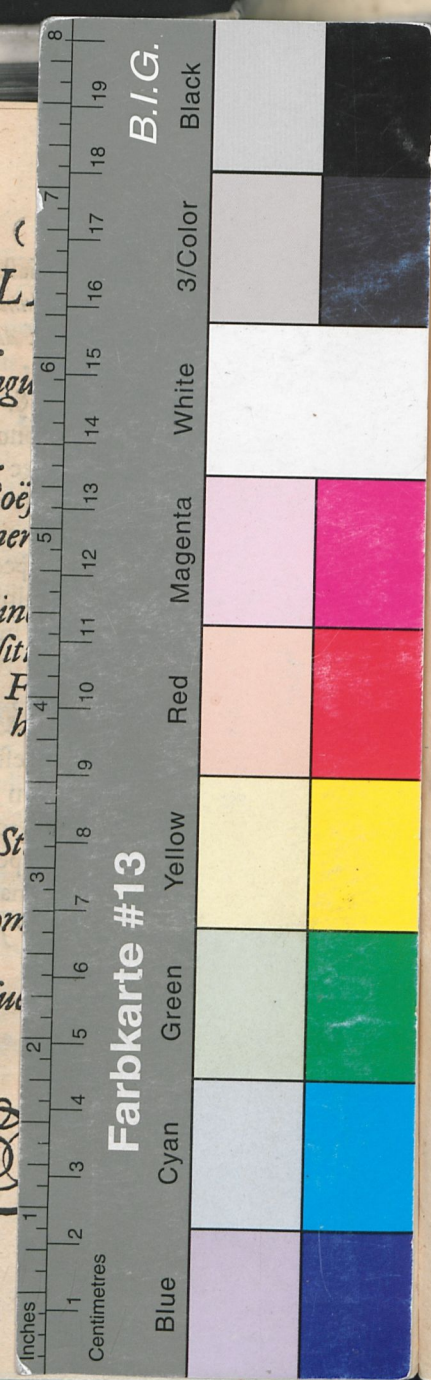

56,

Retiro ✓

20

DISSERTATIONEM PRIOREM
DE
LAMINIS
ET PRÆPRIMIS
DE
**LAMINIS STANNO
INDUCTIS**
INDULGENTE
AMPLISSIMA FACULTATE
PHILOSOPH. LIPSIENSI
EXHIBET
PRÆSES
M. IOH. IACOBUS Gottschaldt,
EYBENSTOK. MISNIC,
RESPONDENTE
George Lincke / CROSNA-SILES.
DIE XXXI. DECEMBR. MDCCXI.

LIPSIÆ,
Literis BRANDENBURGERIANIS.

